

דף מקורות - פרשת שלח – נחל אשכול

השיעור השבועי של הרב יצחק חי זאגא בבית הרב קוק, אור לכג' סיון תשע"ח

א. במדבר יג' – וישלח אותם משה לתור את ארץ כנען, ויאמר אלהם.. והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי בכורי ענבים.. ויבואו עד נחל אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד, וישאוהו במוט בשנים ומן הרמנים ומן התאנים. למקום ההוא קרא נחל אשכול על אודות האשכול אשר כרתו משם בני ישראל. וישבו מתור הארץ.. ינתן - ויומיא די אזלו בעשרין ותשעה לירחא דסיון יומי דמן בכורי ענבין.. לאתרא ההוא קרו נחלא דאתכלא על עיסק עוברתא דקציצו מתמן בני ישראל והוה חמרא נטיף מניה כנחלא. תרגום ירושלמי - ואתו עד נחל סגולה וקטעו מתמן עוברא וביה סגול דענבין חד וטענו יתיה בקופא ביני תרין גוברין וכן מן רמוניא ומן תיניא.

ב. בראשית מ' - ובגפן שלשה שריגים והוא כפרחת עלתה נצה הבשילו אשכלתיה ענבים. ינתן - ובגופנא תלתי מצוגיא והוא כדי אפרחת אפיקת לבלובהא ומן יד בשלו סגוליהא הוו ענבין. חולין צב - תניא, רבי אליעזר אומר, גפן זה העולם, שלשה שריגים זה אברהם יצחק ויעקב, והיא כפורחת עלתה נצה אלו האמהות, הבשילו אשכלותיה ענבים אלו השבטים.. רבי אלעזר המודעי אומר, גפן זה ירושלים, שלשה שריגים זה מקדש, מלך, וכהן גדול, והיא כפורחת עלתה נצה אלו פרחי כהונה, הבשילו אשכלותיה ענבים אלו נסכים. כלי יקר שלח - ימי בכורי ענבים, הגיע זמנם ליכנס לארץ..

ג. במדבר רבה שלח טז' - למקום ההוא קרא נחל אשכול זש"ה (ישעיה מו) מגיד מראשית אחרית שהכל צפוי היה לפני הקב"ה, אשכול אוהבו של אברהם היה ונקרא אשכול על אודות האשכול שעתידין ישראל לכרות ממקומו.

ד. דברים א' - ויפנו ויעלו ההרה ויבאו עד נחל אשכול וירגלו אתה.. תרגום ירושלמי - וכוונו וסליקו לטורא ומטו עד נחלי סגולה וילילו יתה. מלבי"ם - שכל ארבעים יום הלכו כפי שליחותם שהיה רק לתור לא לרגל, רק שבחזרתם שעלו ההרה שהוא הר חברון, שם ראו ערים בצורות וענקים, ושם הלכו כ"א לבדו.. כי בעיר בצורה התיראו ללכת יחד.. ולכן לא באו בעצה אחת עד שבאו לנחל אשכול ששם התקבצו שנית והיו ביחד ואז נתנו דעתם להיות מרגלים ומוציאי דבה.. כי הדבה אשר הוציאו היה מצד הריגול על חוזק העמים והערים לא מצד התיור על טובת הארץ שבזה הודו שטובה הארץ.

ה. שה"ש א' יד' – אשכול הכופר דודי לי בכרמי עין גדי. שבת פת - מי שהכל שלו, מכפר לי על עוון גדי שכרמתי לי. ילקו"ש שה"ש תתקפד' - ר' יוחנן פתר קריא בקטרת.. אשכול שמתמרת ועולה עד הקורות ויורדת כאשכול, הכופר שמכפרת על עונותיהם של ישראל. בר נזירא אמר אשכול זה הקב"ה איש שהכל בו, הכופר שכפר בעו"א והודה בישראל. מלבי"ם - ותפס אשכול כי האלוקות כוללת כל המציאות שאין דבר בלעדו כאשכול שכולל כל הפירות..

ו. סוטה לד - ממשמע שנאמר במוט, איני יודע שבשנים? מה ת"ל בשנים? בשני מוטות, אמר רבי יצחק טורטני וטורטני דטורטני, הא כיצד? שמנה נשאו אשכול. רש"י - שני מוטות הולכין זה אצל זה וארבעה נושאים אותם ושני מוטות אחרים וארבעה בני אדם נושאים אותם והם באלכסון מתחת שנים העליונים.. תהלים קכא' – אל יתן למוט רגלך.. מצודת ציון - מלשון נטיה ומעידה. זוהר שלח קס - וישאוהו במוט בשנים בפרודא, מהו במוט כמה דאת אמר אל יתן למוט רגלך..

ז. במדבר טו' – ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת.. וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ד'. ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם. רמב"ן - הזכרון הוא בחוט התכלת, שרומז למדה הכוללת הכל שהיא בכל והיא תכלית הכל.. והדמיון בשם גם הגוון תכלית המראות, כי ברחוקם יראו כולם כגוון ההוא, ולפיכך נקרא תכלת. ואמר ולא תתורו אחרי לבבכם להזהיר ממנה שלא יטעו בה. וזה הוא שדרשו רבותינו (ספרי שלח קטו) אחרי לבבכם זו המינות, אשר אתם זונים זו ע"ז, שלא יהרהרו מן התכלת במינות או בע"ז, אבל יהיה לכם הכל לציצית..

ח. עירובין סה - אמר רבי חנינא, כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו.. אמר רבי חייא כל המתיישב ביינו, יש בו דעת שבעים זקנים, יין ניתן בשבעים אותיות, וסוד ניתן בשבעים אותיות, נכנס יין יצא סוד..

ט. אוה"ק ג' חסידות לב' – ישנם צדיקים כאלה.. שאינם יכולים לצמצם עצמם בכנסת ישראל לבדה.. והם בכל זאת צופי ישועה אדירים מאד, מפני שהם יודעים.. שישועת ישראל ישועת ד' היא, ישועת העולם ומלואו וכל אשר בו..

י. אוה"ק ד' העלאת העולם ט' - האחדות המגולה של העולם המוסרי, הרוחני והשכלי, עם העולם החמרי, המעשי, הטכני והחברותי, מתבטאת בעולם ע"י ישראל. וסגולתה של ארץ ישראל היא לכוון בעולם גילוי אחדות זו, הנותנת פנים חדשות לכל התרבות האנושית, לכל תפקידיה. ערך הדיבור, המיוחד לישראל, שברכתם ברכה וקללתם קללה, הוא מכוון

על יסוד גילוי חדש דנא, אשר מוכרח הוא להפליא את כל העולם בחידושו, ולהוציא את האמרה רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה, מכל עם ולשון, בהגלות סגולת התחיה הישראלית בארץ ישראל בכליל תפארתה.

יא. אוה"ק ד' העלאת העולם יא' - מהרה יתקיים בנו, שמעו עמים ירגזון, מהרה יוסר המסוה מהעולם, וידעו כי עם ד' אנחנו, כי יד ד' עלינו לטובה. כי מרכז העולם ומרכז האנושיות אנחנו, כי אמת גלויה ובהירה היא כל התכונה של הנבואה, המספרת כל כך בשבח הנצחי של ישראל. יפלו כל מגדלי התוהו אשר הוקמו על יסוד המארה של עזיבת ד' את ישראל, ינפצו עלי סלע כל סלעי המגור של המאיימים עלינו לאמר, עמא דאהדרינהו מריה לאפיה מיניה. ידעו כל באי עולם, כי אהבת עולם היא אהבתנו, ידע כל התבל הנאור עם כל חכמותיו, עם כל המודרניות שלו, עם כל ספיקותיו, עם כל שקועו החמרי, עם כל מסותיו הנסיוניות, עם כל חופש דעותיו, שאכן אחת היא האמת העומדת לעד, ואמת זו חקוקה היא במצחה של החיה השמימית, המתהלכת על הארץ, בתבנית גוי ששמה ישראל. ידע כל העולם, כי אנחנו הננו שורק כלה זרע אמת, וכל יד עמל ותלאה תקצר מלהפריע את תחייתנו וגאולתנו. וידעו ויכירו כי צור ישראל מושיענו וגואלנו אביר יעקב.